

VERGETEN LAND

Leesexemplaar

Vergeeten land

**Een roadtrip
door
Vlaanderen**

**WAAROM DE POLITIEK
HET PLATTELAND
NIET RECHTS MAG
LATEN LIGGEN**

Jeremie Vaneeckhout

P E L C K M A N S

Inhoud

Dank	7
De roadtrip	13
Mission statement	15
De middelvinger van het platteland op 26 mei 2019	15
Geen gewone zwarte zondag	16
Erosie van de traditionele machtspartijen	18
Geen antwoord van progressieve partijen	19
Een blik over de grenzen	21
De bekende recepten	31
De verkeerde vraag	33
Vergeeten land herontdekt	35
Platteland in Vlaanderen	35
Grijstinten	36
Dorpsgevoel	36
De impact van lange magere jaren	45
De buiten is met veel	45
Vergeeten te investeren	46
Gevoel van verliezen	50
Alles komt samen	51
Vergrijzing en ontgroening	58
Armoede	59

Sociale cohesie en mentaal welzijn	61
Teloorgang van de parochie	70
Een landbouwgemeenschap in acute en existentiële crisis	71
Open ruimte als molensteen	72
Worstelen met een snel veranderende wereld	82
Terugtrekkende diensten en overheid	84
Dit is geen verloren land	93
Kracht van dorpen	101
De zes fundamenteën	101
De twaalf werken	104
I. Van laissez-faire naar actief dorpenbeleid	104
II. Van projectbedelen naar structurele financiering	105
III. Van stad versus dorp naar echte regionale samenwerking	115
IV. Van besparingsfusies naar bestuurskracht en nabijheid	116
V. Van gesloten, passieve politiek naar actieve, open politiek	117
VI. Van slaapdorp naar babbeldorp	126
VII. Van BIN naar BON	129
VIII. Van anonieme kwetsbaarheid naar zorgende buurt	138
IX. Van zoekende naar veerkrachtige identiteit	140
X. Van economische zorgen naar buiteneconomie	149
XI. Van lege kerk naar bruisend dorpspunt	151
XII. Van passieve genieter naar allemaal landschapsbouwer	152
Slotgedachtes	155

Dank

Ik moest dit boek schrijven. Al meer dan twee jaar zit het ergens klaar om bij jou, beste lezer, terecht te komen. Coronaperikelen, het normale parlementaire werk, het gezinsleven en zovele andere dingen maakten het tot een serieuze uitdaging, maar toch moest en zou het gebeuren. Eindelijk zijn we zover.

Hoe graag politici ook doen alsof ze op hun eentje de wereld aankunnen, we moeten dringend van dat beeld af. Zonder heel veel anderen was dit gewoon niet gelukt. Het past dan ook om ze hier toch een plaats te geven.

Ik begin graag met al degenen die me de voorbije tijd ontvingen om hun verhaal en visie te delen. Zowel zij die genoemd worden in dit boek als zij die gewoon feedback gaven. Het was deugddoend te kunnen luisteren. Het was ook nodig, want ik neem er soms te weinig tijd voor. Eveneens een speciale vermelding voor zovelen in mijn partij die me de vrijheid geven om aan politiek te doen op de manier waarop ik het wil doen. Het is onze kracht en ik zou het niet anders willen.

Ook de mensen van Pelckmans Uitgevers geef ik graag een plaats. Voor het vertrouwen om me meteen ruimte te geven om dit te doen, voor de kritische uitdaging van mijn ideeën via Zoom en het engelen geduld in een bizar politiek jaar.

Met naam vermeld ik als eerste graag Mark. Mijn tochtgenoot op deze roadtrip, maar in zoveel meer zaken de voorbije jaren. Mijn gids in het Vlaams Parlement die mijn voeten op de grond houdt en heel veel woorden in dit boek mee op papier hielp zetten. Speciale dank ook aan Evelyn en Stefan om

me aan te vuren, me te inspireren en kritisch te bevragen. Het is een zegen om met zulke mensen te mogen samenwerken.

Op dit moment wil ik eveneens mijn ouders, schoonouders, familie en vrienden danken. Een mens kan zich geen warmere omgeving wensen. Een geduldige omgeving ook die kan leven met mijn blijvende dadingsdrang die weleens weegt op tijd en ruimte om gewoon samen van het leven te genieten. Bedankt om me regelmatig eens goed uit te lachen. Als het met zoveel liefde is, kan een mens er alleen maar deugd van hebben.

Tot slot, maar het allerbelangrijkst, vermeld ik Marthe en onze drie dochters Ellie (5), Hazel (3) en Imke (1). Een echtgenoot die naast een drukke job, veel andere engagementen, een kersverse baby en twee kleuterdochters, midden coronatijd plots ook nog een boek wil schrijven, maakt het niet altijd makkelijk. Ik besef dat. Ik werk iedere dag om mijn twee belangrijkste rollen (papa en partner) zo goed mogelijk waar te maken, maar perfect is het vaak niet. Bedankt voor de liefde, het warme nest en de ruimte om te mogen zijn wie ik ben. De volgende roadtrip doen we samen en zonder boek als doel.

Halle

*Waar men gaat langs Vlaamse wegen,
oude hoeve, huis of tronk,
komt men u, Maria, tegen,
staat uw beeltenis te pronk.*

Een strofe uit een van de bekendste Vlaamse Marialiederen. Een opener om jou, beste lezer, uit je kot te lokken. Dat was misschien niet het eerste wat je hier had verwacht. Laat je vooral niet afschrikken.

We schrijven 23 mei 2021 om 2u 's ochtends. Na meer dan een jaar coronacrisis ben ik volop plannen aan het smeden voor mijn roadtrip door Vlaanderen. Die stond al op mijn agenda sinds 26 mei 2019, twee jaar eerder, maar raakte steeds uitgesteld om de bekende coronaredenen. Het was niet echt de periode voor ongedwongen gesprekken en taboeloze gedachtewisselingen. Geen geschikt moment om zomaar bij iemand over de vloer te komen. Zeker niet bij mensen die ik van haar noch pluimen kende.

Maar vandaag wacht het bekende op mij. Ik ga op bedevaart naar Halle. Dat klinkt waarschijnlijk gedateerd, maar het is bij ons een familietraditie. Van Anzegem naar Halle, een goeie 65 km te voet. Exact twintig jaar geleden trok ik met mijn vader en grootvader mee op pad. Vijftien jaar was ik en ik deed wat alle zonen in de familie al gedaan hadden. Stappen, afzien en daar achteraf toch de charme van inzien.

Nu, twintig jaar later, is mijn grootvader er niet meer bij. Hij overleed in 2017. Maar toch ga ik opnieuw op stap, helaas niet in groep. Door corona is het dit jaar niet toegestaan om in ruim gezelschap op pad te gaan. Mijn enige gezelschap van komende nacht en dag is mijn vader. Vader-zoontijd dus.

Het is mijn vijftiende keer en hij zit bijna aan veertig. Ergens onderweg raakte hij de tel kwijt. Mijn laatste keer tel ik niet mee. In mei 2019 vertrok ik midden in de verkiezingscam-

pagne ook op pad. Onvoorbereid, zonder de nodige knieband die mijn meniscus al een tiental jaar vereist, moest ik onderweg stoppen. Er stond dus nog een rekening open. Die wil ik vandaag vereffenen.

De vertrouwelijkheid van ons urenlange vader-zoonmoment – ik kan het iedereen aanraden – wil ik niet doorbreken. We hadden fijne babbels over het leven, maar evengoed zwegen we. Elkaar begrijpend of elkaars woorden aan het overwegen. Zo stapten we steeds verder. Nooit heb ik onderweg zo afgezien – foute schoenkeuze – maar we bereikten uiteindelijk vijftien uur later ons doel. Mijn vader maakte met de eindmeet in zicht een kwalijke val, maar de hoofdwonde bleek ook hem niet klein te krijgen. Geblutst en beblaard wandelden we het marktplein van Halle op en traden we de Sint-Martinusbasiliek binnen. Ook wat emotioneel natuurlijk, want het was toch wel een bijzonder jaar. Daarna namen we vooral ook de

*Het kilometerslange
grijsgrauwe lint
door Zuid-Oost-
Vlaanderen en de
Denderstreek maakt
me droef.*

tijd om een terrasje te doen samen met de gevolgde supporters.

Maar het is niet dat deel van de tocht dat je interesse moet wegdragen. Het is wat ik onderweg zag dat pijnlijk mijn roadtrip opnieuw leven inblies. Stappen geeft je beter inzicht in straten en pleinen, in mensen en gemeenschappen. In 2001 stapte ik deze wegen voor het eerst, nu twintig

jaar later doe ik voor de vijftiende keer hetzelfde traject. Hoewel de kapellen misschien nog enige erfgoedwaarde, nostalgie en charme uitstralen, is de rest veel pijnlijker.

Ik word niet vrolijk van wat veranderde. De dorpen die jaar na jaar naar elkaar toegroeien langs linten vol eclectische architectuur. Shoppingboulevards met een aaneenschakeling van grauwe parkings omzoomd door alibihaagjes. Slecht ontsloten bedrijvenczones vol hoge muren van sandwichpanelen in vijftig tinten grijs. Dorpswinkels en cafeetjes die eerst ‘over te nemen’

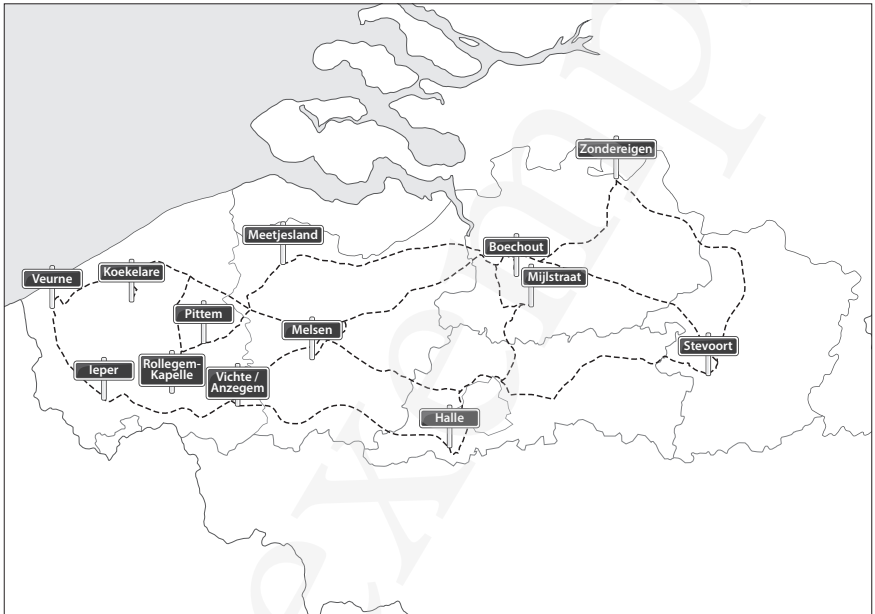
zijn, lang leeg blijven staan en ten slotte omgevormd worden tot rijwoningen.

Ik word niet vrolijk van wat niet veranderde. De fietspaden van slecht op elkaar passende betonstrookjes, vol kiezel en glassplinters. De dorpspleinen waar de enkele goedbedoelde bloembakken de grauwheid nauwelijks kunnen verdoezelen. De opbouwdrempels en geïmproviseerde asverschuivingen als permante overgangsmaatregelen om woonkernen enigszins verkeersleefbaar te maken, in afwachting van geld voor een echte omvorming tot leefstraat.

Het kilometerslange grijsgrauwe lint door Zuid-Oost-Vlaanderen en de Denderstreek maakt me droef.

Pas op. Ik hou van deze streek, van zijn dorpen, van zijn inwoners. Het landschap weg van de 'provinciewegen' is sprekend, het product van onze geschiedenis. Maar op deze zondag in mei oogt het vooral ook als vergane glorie. Achtergelaten, ongeïnteresseerd. Desolaat.

Hoe uitgeput ik ook in Halle aankom. Niet alleen mijn pijnlijke voeten met tientallen blaren hebben me nog twee maanden herinnerd aan deze tocht, vooral die troosteloze passage heeft me getekend, gestuwd voor de roadtrip die al zo lang op mij lag te wachten. Ik moest dit doen.

De roadtrip

‘Praten over’ moeten we dringend omruilen voor ‘praten met’. Daarom is dit boek geen beschrijving van mijn persoonlijke ervaringen of van louter conclusies uit (academisch) onderzoek. Voor zover dat bestaat. Al te vaak slaat ‘de politiek’ mensen dood met louter abstracte theorie, met beleidsjargon. Natuurlijk is dat essentieel, maar het is geen wervend maatschappelijk gesprek. Bovendien legt het niet bloot waar het in het leven en de politiek echt om gaat, het leven van mensen...

Alsof we niet meer in staat zijn om echt te connecteren. Dat lijkt me nochtans de belangrijkste opdracht van mijn politieke generatie. Echt raken en geraakt worden. Daarom trok ik op pad. Wij eigenlijk, want Mark, mijn medewerker, was mijn trouwe metgezel en mijn extra paar oren en handen.

Dit is het relaas van vele gesprekken die ik de voorbije jaren had over het platteland. In het voorjaar van 2021 trok ik – vanaf het moment dat het weer mocht na corona – Vlaanderen rond. Weg uit de ivoren toren en Zoomvergaderingen, op roadtrip bij (buiten)gewone mensen op het platteland. Daar voel ik mij het best, in de praktijk van het leven.

Vlamingen die in allerlei situaties het leven ervaren en die vanuit die ervaring mee de toekomst van het platteland zullen bepalen. Zij leggen in dit boek hun getuigenissen voor. Ze doorspekken onze analyse en zijn de enige reden waarom de politiek veel werk voor de boeg heeft. Het heeft me alvast veel meer doen luisteren dan ik op een reguliere werkdag doe en dat voelt goed.

Hoe kwam ik bij deze mensen terecht? Er waren geen toegangsproeven, het was geen zoektocht naar uitzonderlijke mensen. Vaak zijn het wel mensen die in kleine zaken net als ieder van ons iets uitzonderlijks doen. Ik kwam bij hen terecht via via, gesprekken met de ene brengen je bij de andere, als je maar genoeg luistert en open praat. Ze staan symbool voor zoveel andere dorpelingen.

Uiteraard namen we daarnaast heel wat onderzoeken door én formuleren we zelf ook antwoorden. Daar komen we straks wel op. Maar deze mensen zijn de essentie. Ze doen wat in de nationale politiek te weinig aandacht krijgt. Ze belichamen de realiteit van het Vlaamse platteland. Wat dat dan ook moge zijn.

Mission statement

De middelvinger van het platteland op 26 mei 2019

Dit boek ontstond op 26 mei 2019. Die dag werd mijn politieke missie voor de komende jaren helderder dan ooit. De Vlaamse, federale en Europese verkiezingen op die dag waren historische verkiezingen. Iets meer dan een half jaar na de lokale verkiezingen werd het partijlandschap dooreengeschud. Als lijsttrekker voor Groen in West-Vlaanderen voor het Vlaams Parlement en campagneleider van Groen maakte ik die dag vanaf de eerste lijn mee.

Het waren mijn eerste verkiezingen als lijsttrekker. En ze legden een historische opdracht bloot. Op dat moment was ik meer dan zes jaar schepen in Anzegem, een kleine, maar mooie gemeente in Zuid-West-Vlaanderen. Mijn thuis. Vanuit die lokale ervaring zette ik de stap naar 'Brussel'. Ik was al opgewarmd na vijf jaar ondervoorzitterschap van mijn partij. Toen al had ik één grote missie. De connectie van de nationale politiek met de landelijke realiteit in Vlaanderen centraal stellen. Of toch het herstel daarvan.

De verkiezingsuitslag overtuigde me meer dan ooit. Ik heb geen glazen bol en de uitslag was niet tot na de komma zoals ik hem verwachtte, maar verrast was ik niet. De scores van de verschillende partijen gingen de richting uit die ik al een hele tijd voelde aankomen. Al tijdens een schooldebat in februari voelde ik: 'Dit wordt een schokgolf'.

We kregen opnieuw een zwarte zondag. Extreemrechts

keerde terug van nooit helemaal weggeweest als grote actor in het Vlaamse politieke landschap. Het was één grote overwinning voor Vlaams Belang. N-VA leed een historische nederlaag. De traditionele machtspartijen werden kleiner dan ooit.

En aan de progressieve zijde kon mijn partij Groen de verwachtingen niet inlossen. Een overwinning, maar ruim onvoldoende om echt fundamentele verandering te bereiken. Het extreemlinkse PVDA tot slot kwam voor het eerst sinds lang ook in het Vlaamse landsgedeelte in de parlementen.

Dat is de algemene analyse van de verkiezingen. Wat veel meer onderbelicht bleef, is dat er een opvallende regionale analyse te maken valt. In de eerste dagen na de verkiezingen was dit aspect nog aanwezig bij verschillende politieke analyses. Heel snel sneeuwde het helaas weer onder en werd het bijna onbesproken. Dat wil ik met dit boek doorbreken. Nog nooit in de recente geschiedenis was de verkiezingsuitslag zo verschillend tussen stedelijke, centrale regio's en landelijke, perifere gebieden. Laten we eerst naar de cijfers kijken.

Geen gewone zwarte zondag

Het was dus opnieuw een zwarte zondag. Maar toch was het een andere dan de voorgaande. In de jaren 1990 en 2000 teerde het Vlaams Blok toch voornamelijk op een aantal stedelijke machtsbastions. Antwerpen was bij uitstek de uitvalsbasis. Dat bleek in 2019 anders. In tabel 1 zie je een vergelijking tussen de score van extreemrechts in 2004 en 2019 op verschillende niveaus. Netjes geplukt van de website Vlaanderenkiest.be. Naast de algemene resultaten tonen ze ook specifiek de scores per provinciale kieskring en in het kanton van de provinciehoofdstad en het kanton waarin Vlaams Belang in 2019 het sterkst scoorde in de provincie. Ik kies voor de kantons omdat die het best vergelijkbaar zijn over de jaren heen.